

KDYŽ ODCHÁZEJÍ LEGENDY

Nesl jsem dědovi Hromkovi ukázat trofej srnce; ulovil jsem nerovného osmeráka na louce u studánky svatého Jana zcela nečekaně. Nikdy jsem tohoto paroháče v našem revíru ještě nepotkal, byla to čirá náhoda, jaké se čas od času stávají a člověk je bere coby štěstí, kterým ho obmyslel patron myslivců. Těšil jsem se, jak dědu překvapím, jak se pochlubím...

Překvapil on mne; seděl za dlouhým stolem v loveckém pokojíku. Na dubové desce stolu měl vyložené všechny zbraně, vytěrky, nábojový pás a pouzdro na kulové náboje. Dědova pravá ruka spočívala na pažbě springfieldu, prsty přejížděl lícnici. Za jeho nejmilovanější kulovnicí ležely ještě kulobrok, dvě brokovnice, malorážka; s tou mě učil střílet sotva jsem překročil první desítku let svého života. V pokojíku vládla podivná atmosféra, něco tíživého viselo ve vzduchu a do toho tlumeně tikaly nástěnné hodiny.

„Copak, dědo? Vzpomínáte?“

Pousmál se, tak nějak křehce, že se mu vrásky kolem úst téměř nepohnuly.

„Loučím se, chlapče. Přijede kupec, bere všechno. Aspoň se to dostane do jedné rukou...“

???

„Nu ano, končím. Baštýř Lád'a také nechává myslivosti. Před týdnem jsme seděli na lavici pod ořechem a – vzpomínali...“

– A bylo nač vzpomínat! Pak jsme si řekli, že si to krásné, co jsme prožili, nebudeme kazit tím, co se děje dneska.“

S dědou Hromkem a baštýřem Lád'ou, který spravoval všechny rybníky v Poodří, jsem od raného mládí do sebe vstřebával vše, co je spojeno s myslivostí, krajinou, se zvěří. Oba mě poctivě vedli a učili. Sem tam zchladili mladistvou náruživostí, jindy naopak povzbudili a poukázali na skryté kouzlo prožitku. Baštýř mě také naučil lovit ryby. „Myslivost a rybařina k sobě patří. Voda – to je krev krajiny, pod hladinou jsou mnohá tajemství a souboj s rybou dokáže člověka přivést do varu, rozbuší srdce a naplní ho radostí od paty až k hlavě. Jen se zeptej dědy, co s ním udělá útok štiky. Ty skoky po záseku! Ten tah zubatý, který rybáři – pokud je to ryba jako kláda – vyvrací ruce z kloubů; kamaráde, to ti žilami proudí krev jako horská bystřina...“

Děda končí! Náhlé rozhodnutí člověka, který v mém životě byl jistotou, oporou, k němuž jsem se vždy utíkal ve chvíli bůhvíjakého trápení, mi podlomilo nohy; ztěžka jsem dosedl do masivního křesla pro hosty. „A co dál, co budete dělat?“

Usmál se znovu. Chvilí přemýšlel, přejel pohledem po trofejích, po obrazech, až dospěl do kouta pokoje, kde stály dva rybářské pruty. „Přece máme říčku Mlýnku. Ústí do ní pozeráky všech Lád'ových rybníků. V čase výlovů tam baštýř štedře pustí část rybí obsádky, aby voda Mlýnky byla bohatá, živá, vábivá... Však sám víš, co se tam dá ulovit!“

Nevzdával jsem se naděje, že zvrátím dědovo rozhodnutí. Marně. Každou mou námitku sprovodil ze světa mávnutím ruky. „Chlapče, všechno má svůj čas. S lidmi je to jako – třeba – se slunečnicemi. Vyrostou, rozkvetou a jejich zlaté hlavy jsou nádherné. Lákaají včely, otáčejí se za sluncem, které se s nimi dělí o vesmírnou sílu světla a tepla. A v té péči zrají. Přijde podzim, nádherné terče slunečnic jsou plné semínek a nastane čas sklizně. Čas zralých slunečnic. Zbytek je přeměněn k posílení orné půdy, aby příštího roku mohla vydat další úrodu. Rozumíš, chlapče?“

Mlýnka tekla zčásti loukami, většinou však lužním lesem. Na jaře tam voněl česnek medvědí a v červenci lípy. Toulal jsem se oderskou nivou, rozlehlými loukami, pátral před zahájením lovu srnců po těch rudých krasavcích, kteří také dozráli ke sklizni. Bylo to začátkem května, když jsem zabloudil ke splavu u bývalé pily. Voda hučela přepadem,

padala do hloubky a – voněla. Kdybych měl vyličít, čím byla vůně vody nasycena, asi bych to nedokázal. Pachem ryb, ostrou vůní kopřiv, hořkým nádechem pobřežních vrbic, příslibem naděje, že někde tam – pod hladinou – plují všelijaké ryby. Okouni, líni, kapři, candáti i štiky, úhoři, cejni, plotice, perlíni a

„Vítej, chlapče!“

Trhlo se mnou, šel jsem očima za hlasem, který vycházel zpod košaté plané jabluňky. Samozřejmě, byl tam, seděl schoulený na rybářské stoličce, zády opřený o kmen. Děda Hromek v plné rybářské parádě.

Kývl na mě: „Přisedni a koukej!“

Ve vývařišti pod splavem bylo živo. Proudý táhnoucích ryb, kterým člověk postavil do cesty překážku.

„Je to pro ně moc vysoko. Lámu si hlavu, jak jim pomoci. Sám to nedokážu, ale s tebou..?“

Dva kilometry na baštu jsem uběhl v rekordním čase. Zpátky jsem se vracel s baštýřem Lád'ou. Nesli jsme bidla okovaná bodci. „Dědek má nápady, ale co, za pokus to stojí.“

Nadřeli jsme se, než se nám podařilo vytáhnout pár fošen ze splavu. Mlýnka zahučela, proud byl mohutný, ale najednou se v něm začaly objevovat ryby. Rvaly se o právo táhnout proti proudu na trdliště, aby daly šanci novému šupinatému pokolení. Fošny jsme do splavu vrátili až pozdě večer.

Když jsme se loučili, děda Hromek mi pevně stiskl ruku a řekl: „Až si střeliš letošního srnce, tak bys mohl pár dnů věnovat rybařině...“

Stalo se. A bylo těch rybářských večerů nepočítaně. Chodili jsme k vodě nejen za rybami, ale hlavně proto, že tam byl klid, pohoda a kus krajiny, která si uchovala něco z pravěku. Normální turisté tam nechodili, odrazovali je komáři a snad i tísnivě působící zátočiny, kde z vody trčely větve spadlých stromů, které za šera připomínaly vztahující se ruce. Na břehu jedné takové tůně mi děda svěřil legendu. „Viš, že tady plují Nebralky? Pověst o tajemných rybách, které se rybářům sem tam zjeví, ale nikdy nezaberou, se traduje od nepaměti. Pokud však někdo Nebralku chytí, pak řeka zahyne...“

Jaro nabídlo náruč létu; bylo to jednoho rána, kdy rosa se jen tak tak držela na povadlých listech česneku, slunce začalo prosvítat korunami stromů, na hladině Mlýnky se začala dělat kola, jak ryby sbíraly první sousta k snídani. Hromek seděl kousek ode mne, tak na dva delší kroky, aby bylo slyšet šepot, kterým jsme si sdělovali všechno, co jsme považovali za důležité. Jinak jsme oči nespustili z hladiny. Proto jsme také oba současně spatřili dvě obrovitá rybí těla. Nejdříve se ale pod námi, tam kde se voda točila pod břehem, pohnula hladina. Vypadalo to, jako kdyby nějaká obrovitá dlaň rázně zabrala. Zvedla se mohutná vlna a děda zasípal vzrušením; mě začalo mrazit, kolem páteře sem pocítil neklid. Mimovolně jsem se sklonil k prutům. Sluneční paprsky položily na hladinu jasné pruhy.

Ryby plavaly majestátně podél protějšího břehu, pluly zvolna, takže jsme měli dost času si je řádně prohlédnout. Sunuly se těsně pod hladinou, pohyby ocasů byly jemné, takřka něžné. Třeštil jsem na to zjevení oči, děda seděl bez hnutí, pouze propletl prsty rukou a křečovitě sevřel dlaně.

Trvalo to celou věčnost, čas se sunul dřímavě, stejně jako proud říčky. Asi tak nějak by měli žít i lidé: uvolněně, klidně, rozvážně, aby v našem životě bylo dost prostoru pro radost, pro vnímání okolí, pro odpovědi na každou otázku, kterou si položíme sami, nebo kterou nám položí jiní.

Najednou se zastavily – a za okamžik začala jedna sklouzávat do mračně zeleného přítími hlubiny, nad níž ležely naše splávky. Děda otevřel bezhlesně ústa a naprázdno polykal.

Můj splávek se pohnul – byl zelený, s červenou anténkou zakončenou bílou kapkou. Ťuk, ťuk! Drobounká kola se začala rozebíhat po hladině. Splávek se nořil pomalu, beze spěchu; pokládal se a zase vztyčoval. Znovu zat'ukal, ale to už ho ryba začala táhnout za

sebou, červené znamení se potápělo, až zmizelo docela i s bílou kapkou. Vtom se pohnula i druhá ryba a klesala dolů za svou družkou. Z odklopeného navijáku se začal rychle odvíjet silon.

„Panebože!“ zaúpěl Hromek.

Rval jsem se s rybou dlouho, bojovala odvážně, měla sílu a nechtěla opustit ani řeku, ani tu druhou. Nakonec prohrála. Hromek mi nepomohl, pouze sbalil svoje pruty a složil stoličku. Stál u paty stromy a – mlčel. Myslel jsem si, že mi závidí, ani na okamžik mě nenapadlo vzpomínat na večer, kdy se zmínil o jedné rybářské legendě.

Čas zrychlil krok, ale je pravda, že trvalo ještě hezkých pár let, než lidská stavení začala prorůstat i do naší krajiny. Přibylo cest, všude se hemžili cyklisté i pěší, jezdci na koních přijížděli na břeh Mlýnky a dusot kopyt plašil ryby. Pak zmizely louky nivy, dny ztratily jas zeleně.

„Je to tady jako v parku, jen zatím scházejí odpadkové koše a lavičky. Nás by měli zavřít do kotců jako zvláštní pozůstalé exempláře,“ trpce pronesl baštýř Lád'a, když mu zasypali pár rybníků a vystavěli tam parkoviště pro auta. „Zestárnul jsem včas, to už není moje doba,“ dodal a strhl z vrat stodoly kůži sumce i s hlavou, kterého kdysi s dědou vytáhli z Mlýnky.

„Chytils Nebralku,“ řekl mi po letech Hromek. „Řeka umře a s ní i krajina...“ Bylo to krátce potom, co Mlýnku zregulovali, sevřeli do kamenného koryta a zasypali další rybníky, protože město potřebovalo skladové haly a nové nádraží. Co z toho, že vlaky jezdily bez cestujících a na halách visely reklamní plochy s nabídkou pronájmu.

Baštýř odešel do důchodu. Jeho život ztratil smysl. „Kdysi se na hrázích mých rybníků milenci milovali, malíři malovali, užovky svlékaly kůži, když jim byla malá. Copak dnes někdo ocení chuť lína usmaženého na paprice jen chvíli potom, co ho rybář vytáhl z vody? V módě jsou mořské ryby, pstruzi nebo lososi vykrmení granulami na rybích farmách. Brrr!“ otrásl se hnusem.

Dostal jsem od něho na památku obraz. Je na něm jedna z nejkrásnějších hrází Velkého. Přes duby a břízy zachytil malíř blýskavou hladinu hrdého rybníka sevřenou houštinami rákosu a orobince.

„Vidiš!“ položil prst do rohu obrazu. „Tady – tady byla výpust'. Měsíc trvalo, než jsem rybník spustil a nastrojil k výlovu. Ted' je na tom místě zastávka tramvaje a hrbatý Kahovec tam má novinový stánek a prodává i pohlednice z naší lužní krajiny. Té, co už není. Ironie nebo začátek šílenství?“

Odstěhoval jsem se nakonec také. Nemám rád smutné vzpomínky. Jak jsem se dozvěděl později, děda Hromek se na to také odmítl dívat, ale protože byl starý a už neměl sílu odejít, tak raději zemřel.

Chvillemi jsme žili s ženou tam, chvíli jinde. Věční tuláci, ale měl jsem štěstí, že byla ze stejného těsta jako já. Pořád věřila, že najdeme místo, kde se bude dát slušně a zdravě žít. Při tom hledání se nám narodil syn. Tak už jsme hledali tři a bylo to zase o něco veselejší. Nijak nám moc nevadilo, že se hledání protahuje; kluk měl deset, když štěstí vykouklo zcela nečekaně. Tehdy jsme se totiž vydali navštívit příbuzné na jihu naší země. Jeli jsme vlakem, byl téměř prázdný, tak jsme seděli v kupé sami; syn koukal z okna, kolem se míhaly stromy, pole, dědiny. Opřel se nosem o sklo, protože byl zvědavý a my se ženou odpovídali na každou jeho otázku. Najednou to přišlo, něco nás v krajině zaujalo, a tak jsme na zastávce vystoupili. Podívali jsme se jeden na druhého a žena pronesla: „Jako kdyby to byla...“

Ano, tahle ta krajina jako kdyby byla dvojčetem té naší, té, která přestala díky lidem existovat. Už jsme k příbuzným nedojeli. Prošli jsme nádražičkem a šlapali zpátky kolem trati. Pak nás prašná cesta zavedla do luk; zrovinka kvetly. Za nimi vítr pohlávil v korunách stromů, svěže zelených, bohatých listím a hlaholicích hlasy zpěvných ptáků.

Z lesa na nás dýchl závan chladnějšího vzduchu, jen nás to ofouklo, ale byl to svěží, vlhký a voňavý větřík, jaký může přicházet pouze od vody.

Skutečně tam byla, nešíroká říčka, zapomenutá, pokroucená líbeznými meandry a díky nim romantická a – živá. Teď je už naše. Žijeme poblíž v malé vesnici a chodíme k říčce za rybami. Kluk už ví, že v ní žijí Nebralky – viděli jsme je. Od té doby, když lovíme, leží vedle našich stoliček otevřený nožík s ostrím jako břitva. Stačilo by se pouze dotknout vlasce, aby ryba zmizela netknutá v nazelenalé hloubce a zůstala i nadále jen v lidské fantazii.

Vysvětlil jsem ten nožík synovi jedinou větou: „Pokud budou žít legendy, mají naději i lidé...“

Štěpán Neuwirth